

ΤΟ ΚΗΡΥΓΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Αριθμός 38

ΚΥΡΙΑΚΗ Α' ΛΟΥΚΑ

27-09-2026

Συνεχίζεται, αδελφοί μου, ή αναφορά στά ιερατικά άμφια.

ΤΟ ΦΕΛΟΝΙΟ. Τό φελώνιο ή φελόνιο είναι διακριτικό άμφιο τών πρεσβυτέρων «όπερ φορουῖσιν οί ιερεῖς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ἱερουργίαις», σημειώνει ό ιερός Χρυσόστομος. Τό άμφιο αυτό φέρεται πάνω από τό στιχάριο καί έπιτραχήλιο. Έχει κωνοειδές σχήμα χωρίς μανίκια, καί έχει άνοιγμα στό επάνω μέρος. Φοριέται από τό κεφάλι καί αποτελεί τό έξωτερικό όλόσωμο άμφιο τοῦ ιερέα. Τό εμπρόσθιο μέρος του είναι βραχύ, μέχρι τών παλαμῶν τών χειρῶν, ἐνῶ τό όπίσθιο είναι μακρύτερο. Στήν λειτουργική χρήση επικράτησε από τήν καθημερινή χρήση, γιατί, πολύ πρό τοῦ 5^{ου} αἰῶνα, χρησιμοποιεῖται από πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας, είτε σάν όδοιπορικό ένδυμα, είτε υπό τήν μορφή φιλοσοφικοῦ τρίβωνα (Εὐσεβίου Ἐκκλ/κή Ἱστορία). Ο π. Κων. Καλλίνικος αναφέρει ότι «τό φελόνιον έχει τήν λειτουργικήν χρῆσιν αναντιρρήτως αρχαιοτάτην». Ο Απόστολος Παῦλος στήν Β' Τιμοθέου (4,13) γράφει: «Τόν φελόνην, ὃν απέλιπον ἐν Τρωάδι παρά Κάρπου, ἐρχόμενος φέρε». Η αρχιερατική στολή, μέχρι τῆς Αλώσεως τῆς Κων/πόλεως, περιελάμβανε καί τό φελόνιο. Οί μαρτυρίες προέρχονται από τοιχογραφίες αρχαίων ναῶν, ὅπου οί ιεράρχες εἰκονίζονται πάντοτε μέ φελόνιο λευκό (πολυσταύριο). Μετά τήν Άλωση, τό Ἐπισκοπικό τό πολυσταύριο φελόνιο, ἐκτοπίστηκε από τό σάκκο καί ή λειτουργική του χρήση περιορίστηκε μόνο στους πρεσβυτέρους. Ο Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων αναφέρει ότι τό φελόνιο «ἐστίν ό χιτῶν ό ἄραφος, ό ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκφανθείς, ἔτι δέ καί ή κοκκίνη χλαμύς», μέ τήν όποίαν οί στρατιῶτες χλευαστικά στόν Κύριο έντυσαν. «Καί ἐκδύσαντες αὐτόν περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην» (Ματθ. 27,27). Τήν ἴδια άποψη επαναλαμβάνει καί ό Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως, όταν λέγει: «Τό δέ φαινόλιον εμφαίνει τήν από κοκκίνου πορφύραν, ήνπερ τῷ Ἰησοῦ ἐμπαίζοντες οί ἄσεβεῖς ἐφόρεσαν». Επίσης, κατά τόν ἴδιο πατέρα εξεικονίζει καί

τήν στολή τοῦ Βαπτίσματος(π. Γ. Μεντιδάκη, τύπος καί συμβολισμός στήν ὀρθόδοξη λατρεία). Ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης ἀσχολεῖται μέ τό φελόνιο στό ἔργο του «περί τοῦ θείου Ναοῦ», καί γράφει: «Τό δέ ἱερόν φαινόλιον φανερώνει τήν ὑψηλοτέραν καί ἄνωθεν δεδομένην τοῦ Ἀγίου Πνεύματος δύναμιν καί λάμψιν... Εἰκονίζει δέ ἔτι καί τήν περιέχουσάν τό πᾶν προνοητικήν καί παντουργικήν καί ἀγαθουργόν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, διά τήν ὁποίαν ἕως ἡμᾶς ὁ Θεός Λόγος κατήλθε καί ἤνωσε τά ἄνω καί τά κάτω εἰς ἑαυτόν, μέ τήν ἑαυτοῦ σάρκωσιν, σταύρωσιν καί ἀνάστασιν». Στό ἔργο του «περί χειροτονιῶν» ὁ Συμεών γράφει: «Λευκόν μέν εἶναι διά τήν καθαρότητα καί ἀγιωσύνην καί διά τήν περιβολήν τῆς θείας δόξης, καί ὅτι ὁ Θεός φῶς ἐστί καί ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, καί οἱ ἄγγελοι πολλάκις ἐνδεδυμένοι στολήν λευκήν ἐφόρεσαν... Ὑψώνεται δέ ἐκ πλαγίου ὑποκάτω εἰς τάς χεῖρας ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἱερῶν ἔργων, διότι γίνεται τρόπον τινά, ὡς πτερὰ διά τό ἀγγελικόν τῆς ἱερατικῆς ἀξίας». Ὁ Βαλσαμών ἀναφέρει πῶς τά πολυσταύρια φελόνια ἐξεικονίζουν «τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τήν παγκόσμιον δόξαν καί δύναμιν». Ὁ ἱερέας, ἀφοῦ λάβει τό φελόνιο γιά νά τό ἐνδυθεῖ, καί ἐάν ἔχει εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, δέν τό εὐλογεῖ ἀλλά τό ἀσπάζεται, λέγοντας «οἱ ἱερεῖς σου, Κύριε, ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καί οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται (Ψαλμ. 131,9). Τό φελόνιο εἶναι τό σύμβολο τῆς θείας δικαιοσύνης. Ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει: «Ἱερεῖς ἐνδύσασθε δικαιοσύνην. Τόν μέγαν καί ἄσπιλον χιτῶνα Χριστόν, τό ἡμέτερον κόσμημα». Ὁ ἱερέας, λοιπόν, ἐνδυόμενος τό φελόνιο, ἐνδύεται «Ἐκεῖνον, Ὅς ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπό Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καί ἀγιασμός καί ἀπολύτρωσις» (Α' Κορ. 1,30). Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ φιλανθρωπία Του, τό θεῖο πάθος καί ὁ σταυρικός του θάνατος (Γρηγορίου ἱερομ. ἡ Θ. Λειτουργία). «Ὦντως γάρ ἡ διά σταυροῦ δικαιοσύνη τήν ἀγαλλιάσιν ἡμῖν» χορήγησε, γράφει ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης. Καί μάλιστα τό φελόνιο «περιστέλλει ὅλο τό σῶμα ἀπό τῆς κεφαλῆς ἕως εἰς τοὺς πόδας, διά τήν ἄνωθεν πρός ἡμᾶς πρόνοϊαν καί διά τό συνεκτικόν τοῦ Θεοῦ καί φυλακτικόν» (Ἀπαντα σ. 168).

ΤΟ ΕΠΙΓΟΝΑΤΙΟ. Αὐτό εἶναι ἄμφιο τετράγωνο ἢ ρομβοειδές πού κρέμεται ἀπό τόν ἀριστερό ὦμο τοῦ ἱερέως, στόν δεξιό μηρό, σάν ρομφαία. Σέ αὐτό εἰκονίζεται σταυρός ἢ ἄλλη παράσταση. Τό ἐπιγονάτιο εἶναι ἄμφιο τοῦ Ἐπισκόπου ἀλλά τό φοροῦν καί

ὅσοι ἔχουν ἐκκλησιαστικό ἀξίωμα ὅπως Ἀρχιμανδριῖτες, Πρωτοπρεσβύτεροι, Οἰκονόμοι κ.λ.π. Ὁ Συμεών γράφει: «Εἰς αὐτούς (τούς ἀξιωματούχους κληρικούς), δίδεται ἄδεια (ἀπό τόν Ἐπίσκοπο) νά φοροῦν ἐπιγονάτιον εἰς τήν Λειτουργίαν, ἐπειδή ὁμοῦ μέ τήν ἱερωσύνην ἄλλοι μέν ἔχουν καί κριτοῦ χειροθεσίαν καί τινα μεγίστην ἐκκλησιαστικήν διακονίαν· ἄλλοι δέ καθίστανται ποιμένες ψυχῶν καί οἰκονόμοι καί ἔχουν μερικά σημεῖα τοῦ πρώτου ποιμένου (τοῦ ἀρχιποίμενος Χριστοῦ), διά νά τόν μιμοῦνται». Ὁ Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως λέγει πῶς τό ἐπιγονάτιο συμβολίζει τό λέντιον, μέ τό ὅποιο ὁ Πιλάτος σκούπισε τά χέρια του καί εἶπε: «ἀθῶός εἰμι ἀπό τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου» (Ματθ. 27,24). Μέ τήν ἔννοια αὕτη τό χρησιμοποιεῖ καί ὁ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων. Ὁ Βαλσαμών σημειώνει ὅτι μέ τό λέντιο σκούπισε τά πόδια τῶν μαθητῶν ὁ Κύριος. «Τό δέ ἐπιγονάτιο εἰς τύπον τοῦ λεντίου ἐστίν, ὃ ὁ Κύριος ἐνεδύσατο καί τούς πόδας τῶν μαθητῶν ἐνίψε» (Ἰωάν. 13,5-6). Ὁ Συμεών Θεσσαλονίκης συμπληρώνει: «Ὁ ἱερέας ἐνδύεται τό ἐπιγονάτιον, τό ὅποϊον σημαίνει τήν νίκην ἐπάνω εἰς τόν θάνατον, καί τήν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος. Τοῦτο δέ λέγει καί ἡ εὐχή «περίζωσαι τήν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τόν μηρόν σου δυνατέ, τῇ ὥραιότητί σου καί τῷ κάλλει σου καί ἐντεινε καί κατευοδοῦ καί βασίλευε ἕνεκεν ἀληθείας καί πραότητος καί δικαιοσύνης» (Ψαλμ. 44,4-5). Καί τοῦτο δηλοῖ τήν δύναμιν, τήν νίκην καί τήν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, διά μέσου τῆς καθαρότητος καί ἀναμαρτησίας. Καί διά τήν ἀλήθειαν μέν, ὅτι Αὐτός (ὁ Χριστός) εἶναι ἡ ἀλήθεια (Ἰωάν. 14,6)· καί ἔλεος καί ἀλήθεια εἶναι ἔμπροσθεν τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ. Διά πραότητα δέ ὅτι εἶχε τήν ὑπομονήν τῶν παθημάτων καί διά δικαιοσύνην, ὅτι, χωρίς νά ἁμαρτήσῃ, ἀπέθανε καί ἠφάνισε τόν θάνατον». Καί καταλήγει ὁ Συμεών: «τήν κατά τοῦ θανάτου νίκην καί τήν ἀφθαρσίαν τῆς ἡμετέρας φύσεως, καί τό μέγα τῆς τοῦ Θεοῦ ἰσχύος κατά τῆς τοῦ πονηροῦ τυρρανίδος ἐμφαίνει (τό ἐπιγονάτιον)». Ὁ Καθηγητής Φουντούλης καταθέτει: «Τό ἐπιγονάτιο σημαίνει ὅτι ὁ λειτουργός πρέπει νά εἶναι ὅπλισμένος μέ τόν θεῖο λόγο γιά νά καταπολεμᾷ τούς ὁρατούς καί ἀοράτους ἐχθρούς τῆς πίστεώς μας». Τό ἐπιγονάτιο δίνεται ἀπό τόν Ἐπίσκοπο στόν ἱερέα, ὡς ἐπιβράβευση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου του.

Θά συνεχίσουμε ὁμῶς, σὺν Θεῷ, στό ἐπόμενο κήρυγμα. **ΑΜΗΝ!**